יב א מיי' פ"ח מהל' שבועות הל' ו :
יג ב מיי' שם הל' ה והל' ו והלכה ז :
יד ג מיי' פ"א מהל' שכירות הל' ב סמג עשין פט טוש"ע ח"מ סי' שז סעיף א :
טו ד מיי' פ"ז מהל' שבועות הל' ב ג ופ"ח שם הל' ה והל' ו :

מת והוא נשבר כו' פטור שאם הודה לא היה משלם, וכן נגנב והוא שאבד, אבד והוא שנגנב פטור שהרי שינה מחובה לחובה ולא כפר ממון בשבועה זו : אמר לו אבד או שנגנב והוא שמת או נשבר כו' פטור · שזה שינה מפטור לחובה והפסיד בשבועתו : **גמ' מאן תנא ארבעה שומרין** · לקמן מפרש לה : **רבי מאיר היא** · לקמן מפרש מי איכא דלית ליה ארבעה שומרין בתמיה על כרחינו ארבעה הם זה בחנם וזה בשכר זה שואל וזה שוכר: הני ג' הוי גרסינן ול"ג אי הכי ובין לר' מאיר ובין לר' יהודה פרכינן לה: **כולן** · כל הני "פטורי" דמתניתין=פטורין משבועת שומרין כלומר מאשם דשבועת הפקדון וחייבין משום שבועת ביטוי לשעבר קרבן עולה ויורד אם שגג בקרבן כדין שבועה לשעבר באומר יודע אני שבשבועה זו אסורה אבל איני יודע שחייבין עליה קרבן : **בלאו והן** · נגנב ולא נגנב : **ליתא בלהבא** · ימות ולא ימות שזו שבועת שוא היא שאין בידו לקיים: ה"ג צריכא דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה אישתבע אבל בהא אימא מודי ליה לשמואל כדר' אמי כו' · טעמא דר' אמי מפרש לקמן : **כי תשבע מעלמו** · משמע כדרים לקים והאי "כי תשבע" בלשון אי דרשינן לה אם תשבע' דהיינו מעלמו ולא שבועת דיינין שהיא בעל כרחו ורב דריש ליה בלשון 'דהא'=שהרי תשבע הרבה ישבעו על פי בית דין ועלה נמי כתיב קרבן עולה ויורד בשאין בה כפירת ממון שתחייבנו אשם : **רבי אלעזר אומר כולן** · הנך פטורין דמתני' פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי דרבי אלעזר סבירא ליה כרב : **חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל וגניבה ואבידה דשומר שכר והשוכר** · דקתני בהו במתני' "חייב" ההוא "חייב" בשבועת שומרין שהרי כפרו ממון; וההיא דשומר חנם שטוען "אבד" והוא אכלו ובטוען "נגנב" והוא גנבו דקתני בה מתני' "הודה מעצמו משלם קרן וחומש ואשם" לא איצטריכא ליה לר' אלעזר למימניהו גבי הנך "חוץ" דהא בהדיא פריש להו תנא חומש ואשם' דשבועת שומרין :

מאן תנא שוכר כנושא שכר דמי · משמע דהכי הלכתא :

וחייבין משום שבועת ביטוי · תימה דנימא דילא לידון בדבר החדש ואין לך בו אלא חידושו כדאמרינן בפרק שלישי גבי שבועת העדות (לעיל דף כה:) ונראה לי דלא דמי דהתם ילא להקל הילכך הוי חידוש אבל הכא דילא להחמיר לפי שכופר ממון אין זה חידוש :

תורה אור

מת והוא שנשבר או נשבה או נגנב או אבד נשבר והוא שמת או נשבה או נגנב או אבד נשבה והוא שמת או נשבר או נגנב או אבד נגנב והוא שמת או נשבר או נשבה או אבד אבד והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב "משביעך אני" ואמר "אמן" פטור, "היכן שורי" אמר לו "איני יודע מה אתה סח" והוא שמת או נשבר או נשבה או נגנב או נאבד משביעך אני ואמר אמן חייב אמר לנושא שכר והשוכר היכן שורי א"ל מת והוא שנשבר או נשבה, נשבר והוא שמת או נשבה, נשבה והוא שמת או נשבר, נגנב והוא שאבד, אבד והוא שנגנב "משביעך אני" ואמר "אמן" פטור. מת או נשבר או נשבה והוא שנגנב או אבד "משביעך אני" ואמר "אמן" חייב אבד או נגנב והוא שמת או נשבר או נשבה, משביעך אני, ואמר אמן פטור ; זה הכלל-כל המשנה: מחובה לחובה ומפטור לפטור ומפטור לחובה פטור, מחובה לפטור=חייב, זה הכלל-כל הנשבע: להקל על עצמו=חייב, להחמיר על עצמו=פטור : **גמ'** מאן תנא ארבעה שומרין? אמר רב נחמן אמר ~~רבה~~ בר ~~אבוה~~ ר' מאיר היא, אמר ליה רבא לרב נחמן מי איכא תנא דלית ליה ארבעה שומרין? אמר ליה הכי קאמינא לך "מאן תנא דאמר שוכר כנושא שכר דמי" (אמר רב נחמן) אמר ~~רבה בר אבוה~~ רבי מאיר היא, והא רבי מאיר איפכא שמעינן ליה *דתנן *שוכר כיצד משלם ר' מאיר אומר כשומר חנם ר' יהודה אומר כנושא שכר רבה בר אבוה איפכא תני. הני "ארבעה" הוו "שלשה" הוו! אמר רב נחמן בר יצחק ארבעה שומרין ודיניהן שלשה : אמר לשומר חנם כו' : היכן שורי כו' : אמר לאחד בשוק כו' : אמר לשומר כו' : היכן שורי אמר לו איני יודע מה אתה סח כו' : אמר רב וכולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי ושמואל אמר אף פטורין משום שבועת ביטוי, במאי קמפלגי שמואל סבר ליתא בלהבא ורב סבר איתיה בלאו והן, והא איפליגו בה חדא זימנא דאתמר *שבועה שזרק פלוני צרור לים, שבועה שלא זרק רב אמר חייב ושמואל אמר פטור רב אמר חייב דאיתא בלאו והן ושמואל אמר פטור דליתא בלהבא? צריכא: דאי אשמעינן בהא בהא קאמר רב משום דמנפשיה קמישתבע אבל בהך דבי דינא משבעי ליה אימא מודי ליה לשמואל בדרבי אמי *דאמר רבי אמי כל שבועה שהדיינים משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי ואי איתמר בהא בהא קאמר שמואל אבל בהך אימא מודה ליה לרב, צריכא. גופא אמר ר' אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי (*) שנאמר °או נפש כי תשבע לבטא בשפתים=מעצמו, כדר"ל דאמר ר"ל *)כי משתמש בארבע לשונות: אי, דלמא, אלא, *דהא רבי אלעזר אומר כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי חוץ מאיני יודע מה אתה סח דשואל, וגניבה ואבידה דנושא שכר ושבשוכר שהוא חייב שהרי כפרו ממון :

*) תענית ט: ר"ה ג: גיטין צ:

ויקרא ה
[פסחים לג:]

הדרן עלך ארבעה שומרין

הדרן עלך ארבעה שומרין

הדרן עלך ארבעה שומרין וסליקא לה מסכת שבועות

ב"ק מה:
ב"מ פ: צג:
לעיל כה:
ב"מ נו:

[ירו' ל"ג זה הכלל כו' עד חייב]

[נ"ל דתניא]

רבינו חננאל

אוקימנה למתניתין לר' מאיר וכדתני רבה בר אבוה שוכר כיצד משלם · ר' מאיר אומר כשומר שכר · ר' יהודה אומר כשומר חנם · אמר רב נחמן ד' שומרין הן ודיניהן שלשה · שומר חנם נשבע על הכל · שואל משלם את הכל נושא שכר והשוכר נשבעין על השבר ועל השבויה ועל המתה וקי"ל שוכר כשומר שכר משלם ומשלמין את הגנבה ואת האבדה : מתני' אמר לש ומר חנם היכן שורי א"ל מת והוא שנשבר או שנשבה כו' עד משביעך אני ואמר אמן פטור · כל המשניות דקתני בהו פטור · אמר רב וכולן פטורין משבועת השומרין שהרי לא כפרו ממון · וחייבין בשבועת ביטוי · ושמואל אמר אף פטורין משבועת ביטוי · במאי פליגי רב סבר כיון דאיתא בלאו והן חייבין · ושמואל סבר כיון דליתא בלהבא [פטורין] והא איפליגו בהאי סברא חדא זמנא. דאיתמר שבועה שזרק פלוני צרור לים שבועה שלא זרק. רב אמר חייב כו'. ואמרינן צריכא · דאי איתמר בהאי הוה אמינא בההיא מחייב רב משום דמנפשיה קא מישתבע אבל הכא דבי דינא קמשתבעי ליה אימא מודה רב כדר' אמי דאמר כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי כו' · וקי"ל כרב חדא דהילכתא כרב באיסורי · ועוד דר' אלעזר קאי כותיה · דא"ר [אלעזר] כולן פטורין משבועת שומרין וחייבין משום שבועת ביטוי · חוץ מאיני יודע מה שאתה שח שבשואל וגניבה ואבידה שבנושא שכר ושבשוכר שהרי כפרו ממון : גופא א"ר אמי כל שבועה שהדיינין משביעין אותה אין חייבין עליה משום שבועת ביטוי · שנאמר או נפש כי תשבע לבטא בשפתים · תשבע מעצמה · וכריש לקיש דאמר כי משמש בד' לשונות · אי דלמא אלא דהא . אי כי יקרא קן ציפור לפניך. דלמא כי תאמר בלבבך · אלא כי פתוח תפתח את ידך לו · דהא ויראו כל העדה כי גוע אהרן: ירושלמי א"ר יוחנן ד' שומרין הן [ואין] חייבין אלא דרך קנין · ר' יעקב בשם ר' אלעזר אוף לענין גזילה אין חייבין אלא דרך קנין · שומר חנם נשבע שלא פשע היו עדים יודעין שלא פשע · מאי · נשמעינה מהדא הרי שנמצא הגנב ואין עמו לשלם · מהו לומר לו השבע לי שלא נתת עיניך לגזולה כתיב ואם לא ימצא הגנב · הא אם ימצא הגנב פטור · מתני' אמר לאחד מן השוק היכן שורי שגנבת ואמר לא גנבתי ובאו עדים שגנב כו' : הדרן עלך ארבעה שומרין

אחר השלמת המסכת יאמר זה ויועיל לזכרון בגמרת הש"ס יתברך :

א) **הדרן** עלך מסכת שבועות והדרך עלן דעתן עלך מסכת שבועות ודעתך עלן לא נתנשי מינך מסכת שבועות ולא תתנשי מינן לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי : יאמר כן שלש פעמים ואחר כך יאמר

יהי רצון מלפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו שתהא תורתך אומנתנו בעולם הזה ותהא עמנו לעולם הבא ב) חנינא בר פפא רמי בר פפא נחמן בר פפא אחאי בר פפא אבא מרי בר פפא רפרם בר פפא רכיש בר פפא סורחב בר פפא אדא בר פפא דרו בר פפא :

הערב נא יי' אלהינו את דברי תורתך בפינו ובפיפיות עמך בית ישראל ונהיה כולנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל כולנו יודעי שמך ולומדי תורתך: מאויבי תחכמני מצותיך כי לעולם היא לי : יהי לבי תמים בחקיך למען לא אבוש : לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חייתני : ברוך אתה יי' למדני חקיך : אמן אמן אמן סלה ועד :

מודים אנחנו לפניך יי' אלהינו ואלהי אבותינו ששמת חלקנו מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקנו מיושבי קרנות שאנו משכימים והם משכימים אנו משכימים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים אנו עמלים והם עמלים אנו עמלים ומקבלים שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אנו רצים והם רצים אנו רצים לחיי העולם הבא והם רצים לבאר שחת שנאמר ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם ואני אבטח בך :

יהי רצון מלפניך יי' אלהי כשם שעזרתני לסיים מסכת שבועות כן תעזרני להתחיל מסכתות וספרים אחרים ולסיימם ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולקיים את כל דברי תלמוד תורתך באהבה וזכות כל התנאים ואמוראים ותלמידי חכמים יעמוד לי ולזרעי שלא תמוש התורה מפי ומפי זרעי וזרע זרעי עד עולם. ויתקיים בי בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך : כי בי ירבו ימיך ויוסיפו לך שנות חיים : אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד : ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום :

יתגדל ויתקדש שמיה רבא בעלמא דהוא עתיד לאתחדתא ולאחיא מתיא ולאסקא לחיי עלמא ולמבני קרתא דירושלם ולשכלל היכליה בגוה ולמעקר פולחנא נוכראה מארעא ולאתבא פולחנא דשמיא לאתריה וימליך קודשא בריך הוא במלכותיה ויקריה בחייכון וביומיכון ובחיי דכל בית ישראל בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן : יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא : יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא . ויתהדר ויתעלה ויתהלל שמיה דקודשא . בריך הוא לעילא מן כל ברכתא ושירתא תושבחתא ונחמתא דאמירן בעלמא ואמרו אמן: על ישראל ועל רבנן ועל תלמידיהון ועל כל תלמידי תלמידיהון ועל כל מאן דעסקין באורייתא. די באתרא הדין ודי בכל אתר ואתר. יהא להון ולכון שלמא רבא חנא וחסדא ורחמי וחיי אריכי ומזוני רויחי ופורקנא מן קדם אבוהון די בשמיא וארעא ואמרו אמן : יהא שלמא רבא מן שמיא וחיים טובים עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן : עושה שלום במרומיו הוא יעשה ברחמיו שלום עלינו ועל כל ישראל ואמרו אמן :

א) פי' כבן על זה תמצא בספר כתיים שחיבר אחי הגאון מכר"ל מפראג בספר זכיות ח"א פ"ב . ב) בקיומה וסוף השבות מהר"ח ז"ל וכן בסוף יש"ש בב"ק כתוב למוס על סוכבת שום טלע.